

Kukačka obecná – pták roku 2010

Česká společnost ornitologická vyhlásila *Ptákem roku 2010* známou kukačku obecnou (*Cuculus canorus*), a to hned z několika důvodů.

Nepřeslechnutelný hlas kukaččích samečků patří bezesporu k nejznámějším zvukovým projevům nejen ptáků, ale i všech volně žijících živočichů. Za kukačkou nemusíme podnikat žádné dlouhé výlety. Protože nemá vyhraněné nároky na prostředí, najdeme ji nejen v nížinných světlých lesích, ale i v jehličnatých porostech na horách, otevřené krajině s rozptýlenou zelení ve středních polohách, v rákosinách či ve velkých parcích a na hřbitovech v Praze.

Dobře známou skutečnost, že kukačka snáší jediné vajíčko hlavně do otevřených hnízd pěvců, kteří se o vylíhlé kukaččí mládě starají místo vlastních potomků, označujeme jako *hnízdni parazitismus*. V ČR ornitologové až dosud kukaččí vejce zaznamenali v hnízdech 24 druhů opeřenců, především rákosníka obecného (*Acrocephalus scirpaceus*), červenky obecné (*Erithacus rubecula*) a rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*). Protože kukačky žijí překvapivě skrytě, někte-

ré podrobnosti o bionomii druhu se podařilo získat použitím soudobé záznamové techniky a také metod molekulární biologie teprve v posledním dvacetiletí. Zatímco kukaččí samice se snaží do hostitelského hnízda naklást co nejrychleji vajíčko s odolnou skořápkou, značně se podobající vejcem hostitele, a její vylíhlé mládě vyhazuje z hnízda konkurenční snůšku, možní hostitelé na kukačku útočí, zbavují se jejího vejce nebo hnízdo s ním opouštějí. Neustálé soutěžení, které dalo vzniknout různým, často překvapivým přizpůsobením jak na straně hostitele, tak průběžně se vyvíjejícího hnízdního parazita, představuje modelový příklad *evolučních závodů ve zbrojení*. K jeho poznání významně přispěli i čeští vědci, zejména M. Honza a T. Grim.

V ČR kukačka stále patří mezi běžné druhy, přičemž její početnost se odhaduje na 35 000 až 70 000 hnízdicích párů. Nicméně její abundance se nápadně snižuje již od poloviny 90. let 20. století, pravděpodobně v důsledku opětovné intenzifikace zemědělství.

Údaje o přítomnosti kukaččího mláděte v hnízdech hostitelů či pozorování mnohem vzácnějších rezavě vybarvených samic mohou pozorovatelé zaslat sekretariátu ČSO na níže

uvedenou adresu. Poskytnutím záznamů o letošním prvním pozorování nebo zaslechnutí hlasu kukačky obecné se zapojíte do jiného projektu organizovaného ČSO a dalšími partnery známé mezinárodní organizace na ochranu ptáků a jejich prostředí BirdLife International. Jmenuje se *Jaro ožívá* a obyvatelé více než 30 evropských států v jeho průběhu sledují přilet čtyř ptačích poslů jara (<http://www.birdlife.cz>, www.springalive.net). Kromě kukačky se jedná o vlaštovku obecnou (*Hirundo rustica*), čápa bílého (*Ciconia ciconia*) a rorýse obecného (*Apus apus*).

Jako každoročně poskytne zájemcům podrobnější informace o bionomii druhu čtivá brožura, kterou lze získat na adrese: Česká společnost ornitologická, Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5 – Smíchov, tel./fax: 274 866 700, e-mail: cso@birdlife.cz, <http://www.birdlife.cz>. Kampaň *Kukačka obecná – pták roku 2010* spolufinancuje Ministerstvo životního prostředí, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, správy národních parků České Švýcarsko a Šumava, správy CHKO Orlické hory a Pálava, Ochrana fauny ČR a Vojské lesy a statky, s.p.

Jan Plesník

Kukačka obecná je ptákem roku 2010

Mládě kukačky v hnízdě hostitele

Foto J. Hlášek

SUMMARY

Plesník J.: Some Reasons Why the Common Cuckoo Was Declared as the Bird of the Year 2010 in the Czech Republic

For 2010, the Czech Society for Ornithology (CSO), in collaboration with some State Nature Conservancy authorities, NGO's and the Army Forests and Farms of the Czech Republic, declared the Com-

mon Cuckoo (*Cuculus canorus*) as the Bird of the Year 2010. In the Czech Republic, a population of the commonly known bird is estimated at 35,000–70,000 breeding pairs. Nevertheless, the species has been recently markedly declining in the country since the mid-1990s, probably due to agricultural intensification. Czech scientists have substantially contributed to present knowledge of co-evolutionary arm races between the Common Cuckoo (the brood parasite) and its hosts.